

## Utbildningsinspektion i Ängskolan, förskoleklass och grundskola 1–9

### Innehåll

|                                                      |   |
|------------------------------------------------------|---|
| Inledning .....                                      | 1 |
| Underlag .....                                       | 1 |
| Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....            | 2 |
| Sammanfattande bedömning.....                        | 2 |
| Bedömning av utbildningsresultaten.....              | 3 |
| Bedömning av verksamheten .....                      | 5 |
| Bedömning av förutsättningarna för utbildningen..... | 7 |

### Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Ängskolan den 12-14 oktober 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida ([www.skolverket.se/Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

### Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Ängskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Ängskolan intervjuades rektorn, biträdande rektorer, elever, lärare samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklassen och samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

### Beskrivning av skolan/rektorsområdet

| Ängskolan     | Antal barn/elever |
|---------------|-------------------|
| Förskoleklass | 54                |
| Grundskola    | 760               |

Ovanstående siffror om antalet elever är skolans egna.

Ängskolan ligger i Centrala Sundbyberg. Skolan byggdes 1954 och genomgick en större renovering i mitten på 90-talet. Skolan har elever från förskoleklassen till årskurs 9. Många elever börjar årskurs 6 i Ängskolan efter det att de gått i andra skolor inom kommunen som bara ger utbildning till och med årskurs 5. Eleverna kommer huvudsakligen från Ängskolan men även från Lilla Alby skola och Duvboskolan.

Ängskolan har också en profilklass med musik- och kulturinriktning och en profil med idrott och ledarskap.

Skolans elever och personal arbetar i arbetslag. Årskurs 1 och 2 arbetar åldersintegrerat medan förskoleklassen och övriga årskurser är åldershomogena.

Till rektorsområdet som benämns centrala skolenheten hör även två förskolor.

I denna rapport behandlas förskoleklassen och grundskolan. Kommunens ansvarstagande för fritidshemsverksamheten behandlas i kommunrapporten.

### Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Ängskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Skolans resultat i svenska, matematik och engelska är goda i såväl årskurs 5 som 9. Lärarna har olika metoder för att följa upp elevernas kunskapsutveckling. Särskilt stöd ges till de elever som behöver det. Inspektörerna menar att skolan ändå kan göra mer för att ytterligare öka måluppfyllelsen i samtliga ämnen. Skolan har ett överlag gott värdegrundsarbete. Rektorn är förtrogen med verksamheten och leder det pedagogiska arbetet. Skolan erbjuder också den tillgång till utbildning och har de personella och materiella resurser som behövs för att eleverna ska kunna nå målen.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Elevernas kännedom om målen, ansvarstagande och medvetenhet om sitt inflytande i det egna lärandet bör öka.
- Värdegrundsarbetet bör förbättras så att alla elever kan känna trygghet i skolan.
- Kvalitetsredovisningen bör förbättras.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast ska åtgärdas.

- För elever i årskurs 8 sätts betygen i enlighet med betygskriterierna i årskurs 9 trots att ämnet ännu inte är avslutat (7 kap. 7 § grundskoleförordningen).
- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Rektor deltar inte i elevvårdskonferensen i den omfattning som krävs (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).
- Elevens val erbjuds inte i enlighet med författningarna (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

### Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Så långt inspektörerna kan bedöma får eleverna i förskoleklassen goda förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger. Inspektörerna ser bland annat tydliga dokumenterade mål och eleverna kan berätta vad de lär sig och hur de får delta i utvärderingar av verksamheten.

I de nationella kursplanerna anges vilka kunskapsmål eleverna i grundskolan ska uppnå i olika ämnen.

Lärarna följer upp elevernas kunskapsutveckling bland annat genom läsutvecklingsschema och nationella prov i årskurs 5 och 9. Samtliga elever i årskurs 5 och 9 genomförde alla moment i nationella proven 2005. Skolledningen följer också upp elevernas utveckling genom veckomöten med arbetslagsledarna. En del elever har någon form av portfolio.

#### **Andel elever som uppnådde målen i ämnena svenska, engelska och matematik, årskurs 5 och 9 våren 2005**

| <b>Andel (%) elever som uppnådde målen</b> | <b>Svenska</b> | <b>Engelska</b> | <b>Matematik</b> |
|--------------------------------------------|----------------|-----------------|------------------|
| Årskurs 5                                  | 94             | 96              | 92               |
| Årskurs 9                                  | 98             | 98              | 98               |

Inspektörerna bedömer att måluppfyllelsen i ämnena svenska, engelska och matematik är god. Ser man till resultaten i samtliga ämnen blir bilden något annan. Under våren 2005 uppnådde 92 procent av elever (48 st.) i årskurs 5 målen i samtliga ämnen, medan endast 75,7 procent av eleverna (87 st.) i årskurs 9 uppnådde målen i samtliga ämnen. Av dessa uppnådde inte 15,6 procent (18 st.) målen i två eller fler ämnen.

Andelen elever i årskurs 9 som var behöriga till de nationella programmen i gymnasieskolan uppgick våren 2005 till 94 procent vilket var en förbättring om 4 procentenheter jämfört med föregående år. Skolan motiverar andelen behöriga till gymnasieskolan med att man satsat på mindre undervisningsgrupper och gruppindelade eleverna utifrån deras kunskaper i respektive ämne.

Inspektörerna bedömer sammantaget att resultaten i de behörighetsgivande ämnena är god men att skolan ytterligare kan arbeta för att öka måluppfyllelsen i samtliga ämnen.

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) ska skolan ansvara för att eleverna får de kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem.

Eleverna berättar att det är roligt att gå till skolan. De får i varierande utsträckning lära sig att ta ansvar för sin utbildning. I vissa ämnen är ansvarstagandet större än i andra. Även elevernas möjligheter att själva få påverka och ha inflytande skiljer sig åt. Inspektörerna uppfattar i intervjuer med såväl elever som lärare att eleverna inte alltid är medvetna om vad som avses med eget ansvar för utbildningen och har svårt för att redogöra för inflytandet i det egna lärandet.

I intervjuer berättar eleverna hur de även i arbetsgrupper inom elevråden arbetar med specifika frågor, till exempel med IT och lunchmaten. Utvärdering av elevrådets arbete visar emellertid att eleverna inte är nöjda med elevinflytandet över verksamheten. Skolan menar att frågorna var felformulerade och att skolan skulle se över dem till nästa gång.

Lärarna utvärderar bara i liten utsträckning elevernas utveckling mot strävansmålen i läroplanen och då i lärargruppen och inte tillsammans med eleverna.

Inspektörerna bedömer sammantaget att elevernas ansvarstagande och medvetenhet om sitt inflytande i det egna lärandet och för verksamhet i stort bör öka.

Det är lärarberoende om eleverna känner till målen för utbildningen eller inte. Eleverna tycks dock känna till de för skolan nedbrutna målen i ämnena svenska och matematik. Eleverna i årskurs 8 och 9 känner i regel till målen. Gemensamt för eleverna synes dock vara att de inte känner till målen i läroplanen. Inspektörerna anser att elevernas kunskaper om målen för utbildningen bör förbättras.

Enligt läroplanen ska eleven fostras till att omfatta vårt samhälles grundläggande demokratiska värderingar.

I intervjuer framkommer att eleverna trivs på sin skola. Även föräldrar uttrycker att det känns tryggt att skicka sitt barn till skolan. De tycker att skolans arbete med värdegrunden ger resultat och att skolan tar tag i de problem som eventuellt finns. Enstaka kränkningar förekommer och eleverna berättar bland annat om grupperingar med negativ påverkan i de högre årskurserna. Skolans kurator nämns som en viktig person i värdegrundsarbetet. Samtidigt berättar flera intervjuade att det nu är en bättre stämning i skolan än det har varit tidigare. Bland annat genom utvecklingssamtal och skolundersökningen som genomförs med elever i årskurs 2, 5 och 8 följer skolan upp elevernas trivsel. Inspektörerna bedömer att Ängskolans arbete med normer och värden ger ett gott resultat men skolan bör beakta elevernas synpunkter och vidta åtgärder för att alla elever ska kunna känna sig trygga i skolan.

## Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Genom olika former arbetar skolan med värdegrunden. I de yngre åldrarna arbetar man med projekt Charlie<sup>1</sup> medan de äldre åldrarna arbetar med Friends<sup>2</sup>. Vid tidpunkten för inspektionsbesöket hade arbetet med Friends inte kommit igång för denna termin. Det finns kamratstödjare i varje klass men detta fungerar olika väl. Gemensam insats för hela skolan har varit en temadag om våld. Handlingsprogrammet mot kränkande behandling utgår från företeelsen mobbningsfall och beskriver hur skolan ska agera när mobbning uppkommer. Inspektörerna bedömer att det finns ett gott värdegrundsarbete med vill påpeka vad som sagts ovan under avsnitt 1 och att skolan bör vidta lämpliga åtgärder för att alla elever ska känna trygghet. I detta samhang bör skolan också se över sitt handlingsprogram mot kränkande behandling så att den beskriver arbetet med att motverka alla former av kränkande behandling. Därvid behöver också tydliggöras att värdegrundsarbetet omfattar alla i skolan, även kränkningar mellan vuxna och elever.

Lärarna arbetar efter lokala konkretiseringar av kursplanerna. Konkretiseringarna har enligt inspektörerna skiftande kvalitet. I detta sammanhang vill inspektörerna lyfta fram det som sagts ovan om elevernas kännedom om målen. Undervisningens innehåll och utformning bör klargöras för att leda mot de nationella målen och därmed ge möjlighet för eleverna att ta ansvar och ha inflytande.

Särskilt stöd ska ges till elever som har detta behov. Åtgärdsprogram ska utarbetas och eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utarbetandet av programmet.

De elever som är i behov av stöd får enligt intervjuerna det stöd de behöver. Inspektörerna erfar också att skolan sätter in stöd för de elever som i stor utsträckning inte kommer till skolan och att stödet utgår från respektive elevs specifika förutsättningar och behov. Målsättningen är att ge eleven förutsättningar att nå målen. Vidare ser inspektörerna, vilket också intervjuer ger vid handen, att pojkar snabbare och lättare får stöd än flickorna. Skolans tidigaredel har fått projektmedel som ska användas till att arbeta med genusperspektivet. Skolan får också visst stöd från enheten för barn- och elevhälsa som finns centralt i kommunen. I intervjuer framkommer också att särskilt stöd enbart ges om föräldrarna har godkänt insatserna. Inspektörerna vill här framhålla att skolan har en skyldighet att ge stöd till de elever som behöver det för att uppnå målen.

För elever i de yngre åren på skolan upprättas åtgärdsprogram. Eleven är när den når en viss ålder enbart i viss mån delaktig i framtagandet av programmet.

<sup>1</sup> Syftet med projektet är att stärka elevernas självförtroende, öka deras förmåga att ta ställning och stå för sin åsikt samt att respektera andra och andras åsikter.

<sup>2</sup> En modell som skapats av stiftelsen Friends, som verkar ute i landets skolor och arbetar förebyggande mot mobbning och kränkande behandling.

Inspektörerna menar att eleven ska ges möjlighet att faktiskt delta vid utarbetandet av åtgärdsprogrammet oavsett ålder. Det särskilda stöd som ges elever i de äldre åldrarna utarbetas inte i ett åtgärdsprogram men viss dokumentation finns. Inspektörerna erfar också att det råder en del oklarheter kring hur arbetet med åtgärdsprogram ska gå till på skolan. Syftet med åtgärdsprogram är att ange vilka metoder och medel skolan ämnar förändra undervisningen så att eleven kan nå målen. Bland annat bör åtgärdsprogrammet också utgå från elevens starka sidor. Inspektörerna bedömer sammantaget att åtgärdsprogram inte upprättas för alla elever i behov av särskilt stöd, vilket inte är acceptabelt. I övrigt bör arbetet med åtgärdsprogram förbättras i enlighet med ovanstående.

För eleverna i årskurs 8 och 9 används betygskriterier som en vägledning i bedömningsarbetet. För de elever som går i årskurs 8 görs dock inte alltid betygssättningen på ett korrekt sätt. Betyg sätts med utgångspunkt från betygskriterierna för årskurs 9 trots att ämnet ännu inte avslutats. Av grundskoleförordningen framgår att de kunskaper som ska bedömas är de kunskaper eleven inhämtar i ämnet fram till och med den aktuella terminen. Läraren ska bedöma de kunskaper eleven har vid betygstillfället. Bedömningen ska ske utifrån de mål som bestämts lokalt med hänsyn tagen till de mål eleven ska ha nått då ämnet avslutats. I detta sammanhang vill inspektörerna påminna om vikten av att skolan förtydligar målen för utbildningen. En tolkning och en konkretisering av målen är en förutsättning för att kunna bedöma elevernas kunskapsutveckling under hela skolgången samt att göra en likvärdig och rättvis betygssättning. Inspektörerna bedömer följaktligen att betygssättningen i årskurs 8 inte sker i enlighet med författningarna och att skolan måste vidta åtgärder för att garantera en korrekt betygssättning.

Slutbetyg i hem- och konsumentkunskap sätts i årskurs 8. Enligt skolledningen ska eleven på eget initiativ få en viss möjlighet att visa sina kunskaper då han eller hon går i årskurs 9. Samma förfarande gör skolan i ämnet teknik. Där kommer dock alla elever i årskurs 9 att få möjlighet att komplettera och så med kunna komplettera och erhålla ett högre betyg. Enligt inspektörerna har skolan ett ansvar för att försöka få alla elever att nå målen. Det är viktigt att skolan organiserar sin undervisning så att elevens möjlighet till kunskapsutveckling tillåts pågå under hela skoltiden.

Skolans rektor tar det övergripande ansvaret för verksamheten och tillsammans med fyra biträdande rektorer bildar de en ledningsgrupp. Den ena biträdande rektorn ansvarar för personal och verksamhet i förskoleklassen till årskurs 5 medan den andre har motsvarande ansvar för årskurserna 6-9. Två biträdande rektorer ansvarar för förskoleverksamheten. Lärarna saknar till viss del rektorn som pedagogisk ledare men denne är enligt utsagor handlingskraftig när situationen så kräver. Inspektörerna erfar att rektorn håller sig förtrogen med verksamheten främst genom sin ledningsgrupp. Arbetslagsledarna träffar skolledningen en gång per vecka. I intervjuer med föräldrar och elever framkommer också att det är oklart vem som är rektor på skolan. För de yngre eleverna är det biträdande rektor som utgör rektor. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör tydliggöra ansvarsfördelningen så att det blir tydligt för envar vem som har det yttersta ansvaret för skolans verksamhet.

Vid skolan hålls ett stort antal elevvårdskonferenser. De biträdande rektorerna leder elevvårdskonferensen för de åren de ansvarar för. Rektor är dock ofta

med på konferenser som behandlar elever i årskurs 6-9. Enligt grundskoleförordningen skall rektor delta som ledamot i elevvårdskonferensen och denna uppgift kan inte delegeras till någon annan. Även justitieombudsmannen (JO) har uttalat att det formellt sett inte är tillåtet att delegera till annan än rektorn att delta i elevvårdskonferensen. Vidare har JO uttryckt att ”rektorn inte bör utebli i sådan omfattning att man i praktiken kringgår förbudet att sätta någon annan i sitt ställe”. Inspektörerna bedömer att rutinerna för elevvårdskonferenserna behöver ändras så att de är i enlighet med grundskoleförordningens krav.

Rektorn är ansvarig för att resultaten följs upp och verksamheten utvärderas. Skolans senaste kvalitetsredovisning, som avser läsåret 2004/2005, har upprättats av skolledningen utifrån utvärderingar som genomförts med lärare, föräldrar och elever. Redovisningen utgår från målområdena i läroplanen. Resultat och måluppfyllelse redovisas som arbete som pågått under året. Där varvas också enstaka resultat med berättelser hur man arbetat under året. De åtgärder för fortsatt utveckling som anges är ofta av övergripande karaktär. Skolans lokala arbetsplan redogör inte tydligt för hur skolan avser genomföra de nationella målen. I intervjuer framkommer också att kvalitetsredovisning inte används som verktyg bland lärarna vid planering av undervisningen. Kvalitetsredovisning synes för skolan mer vara ett dokument som lämnas till förvaltning och Skolverket. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen behöver utvecklas i ovanstående delar så att det blir det instrument för utveckling som den är avsedd att vara. Målen och måluppfyllelsen bör tydligare framgå samt vilka åtgärder skolan ämnar vidta vid utebliven måluppfyllelse.

Det framkommer att viss utvärdering mot strävansmålen görs inom arbetslaget. Intervjuerna visar också att diskussioner och medvetenheten kring kunskapens olika former – fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – varierar och rymmer inte i de pedagogiska diskussioner som förs inom skolan. Fokus läggs på uppnåendemålen, vilket i sig anses vara ett önskemål från den ansvariga nämnden.

Sammantaget bedömer inspektörerna att skolans rektor är förtrogen med verksamheten och leder det pedagogiska arbetet. Kvalitetsredovisningen bör förbättras och rutinerna vid elevvårdskonferenserna måste ändras så att rektorn uppfyller de krav som ställs på en elevvårdskonferens.

### Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som ska erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Skolan erbjuder tillgång till utbildning i den omfattning som författningarna anger.

Däremot finns brister i elevens val. Tiden för elevens val benämns på skolan individuell arbetstid eller individuellt arbete. Eleverna i årskurs 8 och 9 får bland teoretiska ämnen välja vad de vill arbeta med. Eleverna i årskurs 6 kan arbeta med studieteknik eller ventiler eventuela problem som finns i klassen eller välja själva vad de vill arbeta med. De elever i de högre åren som har så kallad IG-varning får enbart arbeta med det ämne eller arbetsuppgift som de fått var-

ningen i. De elever som går i profilklass idrott eller musik har dessa ämnen på schemat för elevens val. Skolan menar att såväl elever i behov av särskilt stöd och deras föräldrar uppskattar att tid för elevens val avsätts enbart för att få extra hjälp. Inspektörerna bedömer dock skolan måste erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen där undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Vid skolan har nästan alla lärare en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Även speciallärare och studie- och yrkesvägledare arbetar vid skolan. I den särskilda undervisningsgruppen arbetar specialpedagoger och en socionom. I intervjuer framkommer vidare att lärarna anser sig ha läromedel och andra hjälpmedel för att eleverna ska kunna nå målen för utbildningen. Inspektörerna bedömer att skolan har de personella och materiella resurser som behövs för att eleverna ska kunna nå målen.

Föräldrar informeras på olika sätt om utbildningens innehåll och sitt barns sociala och kunskapsmässiga utveckling. Även andra frågor väcks på föräldramöten eller genom informationsblad. Det finns dock synpunkter på att föräldrar inte informeras om de gruppindelningar som görs av eleverna i årskurs 8 och 9 utifrån deras kunskaper i respektive ämne. Inspektörerna bedömer att informationen till hemmen i stort fungerar väl men att skolan bör tydliggöra informationen om nämnda gruppindelningar.

|            |           |
|------------|-----------|
| Datum      | Ort       |
| 2005-02-10 | Stockholm |

Susanna Åhgren

Tommy Bucht